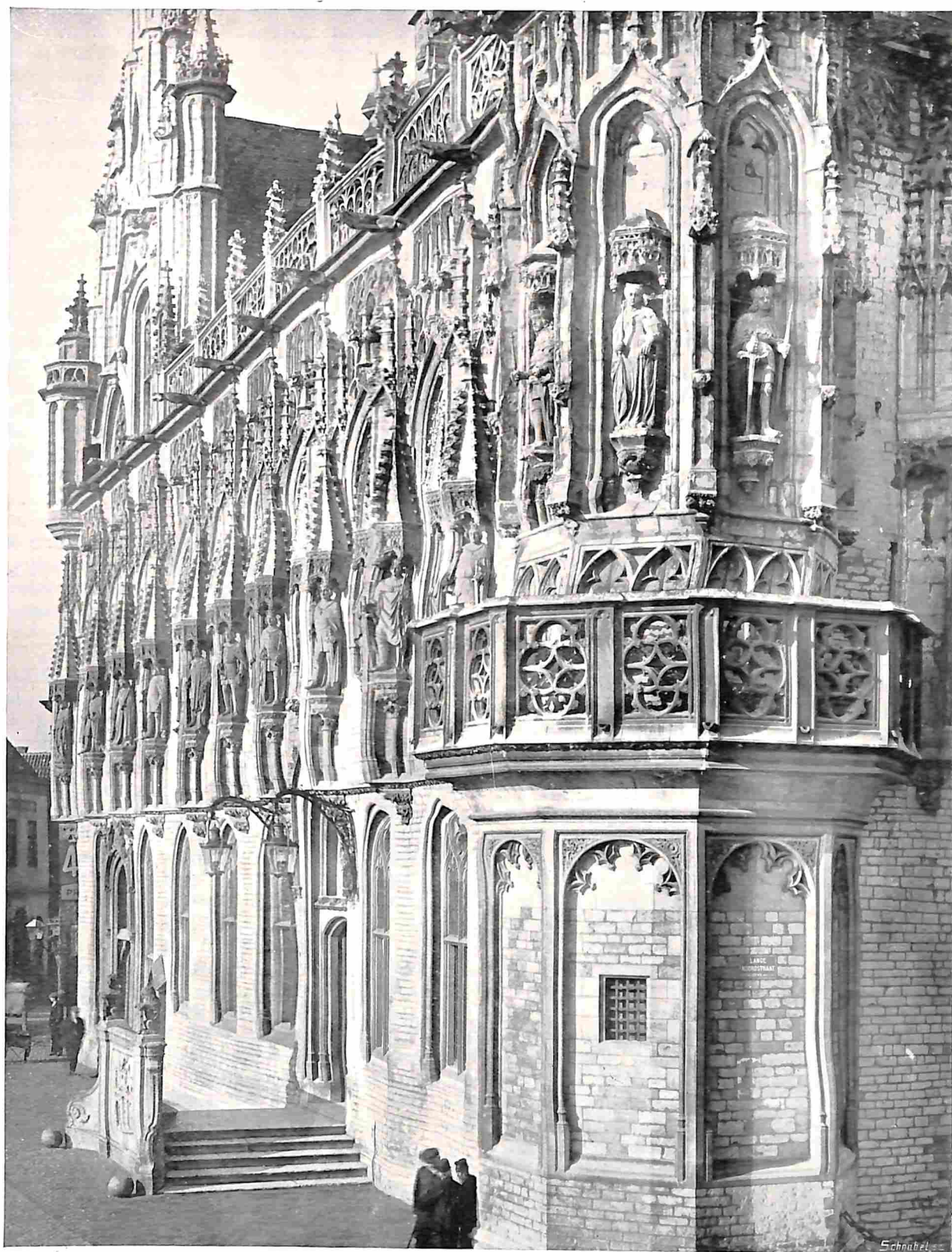

BUITEN

28^E JAARGANG N^O. 44

ZATERDAG 3 NOVEMBER 1934

DÉTAIL VAN HET STADHUIS TE MIDDELBURG
(BIJ HET ARTIKEL: „WALCHEREN, DE TUIN VAN ZEELAND”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT	INHOUD
DE BON, DOOR KAREL CAPEK	BLZ. 518—519
WALCHEREN, DE TUIN VAN ZEELAND (GEÏLL.), (VI. DE STEDEN EN DORPEN VAN WALCHEREN: MIDDELBURG EN VLISSINGEN), DOOR DIRK L. BROEDER	BLZ. 517, 520—523
OVER NEDERLANDSCHE REPTIELEN, (GEÏLL.) DOOR DR. H. ENGEL	BLZ. 523—525
BOLGEWASSEN IN KAMER EN SERRE (GEÏLL.) DOOR L. SPRUIT	BLZ. 525—526
DE ZWARTE FAMILIE (GEÏLL.), DOOR H. STENFERT KROESE-CROLL	BLZ. 526—527
HONFLEUR, HET DOODE STADJE AAN DEN SEINEMOND, (GEÏLL.), DOOR HENRI VAN MANDELE .	BLZ. 527—528
<i>Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74—76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.</i>	
<i>Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.</i>	

DE BON

UIT HET TSJECHISCH VAN KAREL CAPEK

OP een warmen zomeravond krioelde het Schützeninsel te Praag van de bezoekers, vandaar dat juffrouw Minka en mijnheer Pepa noodgedwongen plaats moesten nemen aan een tafeltje, waaraan al een mijnheer zat met een ruige en lugubere snor. „Is het gepermitteerd?” vroeg Pepa. De vreemde heer knikte toestemmend. (Dat die enge vent nou juist aan ons tafeltje moet zitten! zei Minka in zichzelf.) Het eerste wat Minka deed, was met de waardigheid van een barones plaats te nemen op den stoel, die Pepa voor haar met zijn zakdoek had afgestoft; onmiddellijk daarop haalde zij haar poederdoosje voor den dag en nam haar neus onder handen, opdat die in 's hemelsnaam niet zou gaan glimmen in zoo'n hitte. Daarbij viel er uit haar taschje een verkreukeld papiertje. De man met de snor bukte zich toen en raapte het stukje papier op. „Juffrouw, u verliest wat”, zei hij zuurzoet.

Minka kreeg een kleur, ten eerste omdat zij aangesproken werd door een vreemden heer en ten tweede, omdat zij vreesde te zullen blozen. „Dank u”, zei ze en zij wendde zich haastig tot Pepa. „Dat is het bonnetje uit den winkel waar ik kousen gekocht heb”.

„Juist”, zei de man melancholiek. „Maar u weet nooit hoe het te pas kan komen”.

Pepa achtte het zijn ridderlijke plicht in te grijpen. „Wat heb je aan zulke papiertjes?” begon hij, zonder dien man aan te zien. „Je krijgt op het laatst je zakken vol met rommel”.

„Dat hindert niet”, oordeelde de man met de snor. „Die dingen zijn soms meer waard dan goud”.

Minka zette een strak gezicht. (Waar bemoeit die engerd zich mee, waren we maar ergens anders gaan zitten!) Pepa besloot een eind aan het gesprek te maken. „Noemt u mij dan de waarde!” zei hij koud en met gefronst voorhoofd.

„Ze hebben waarde als bewijsstukken”, mompelde de engerd en in plaats van zich officiëel voor te stellen, voegde hij er aan toe: „Ik ben Souček van de politie, om u te dienen. We hebben juist zoo'n geval gehad”, zei hij gesticulerend. „Je kunt nooit weten wat je alzo in je zak stak”.

„Wat voor een geval?” Pepa kon zijn nieuwsgierigheid niet bedwingen. (Minka ving een blik op van een jongmensch aan een tafeltje naast het hunne. Wacht maar, Pepa, ik zal je leeren je met andere mensen te bemoeien!)

„Van de vrouw die ze in Mei in Roztyly gevonden hebben”, antwoordde de man met de snor en hij scheen verder te zullen zwijgen.

Minka's belangstelling was eensklaps gewekt, vooral omdat het een vrouw gold. „Van welke vrouw?” vroeg ze haastig.

„Van een vrouw die ze daar gevonden hebben”, bromde mijnheer Souček van de politie ontwijkend en eenigszins in tweestrijd grabbelde hij in zijn zak naar een sigaret. Toen

gebeurde er iets onvoorziens: Pepa haalde vlug zijn sigaren-aansteker uit zijn zak en gaf den man vuur.

„Dank u”, zei Souček, geveild door deze attentie. „Ziet u, dat was het lijk, dat de maaiers gevonden hadden in een grasveld tusschen Roztyly en Krč”, legde hij uit, als blijk van zijn erkentelijkheid en vriendschappelijke gevoelens.

„Ik heb daar nooit iets van gehoord”, sprak Minka met groote oogen van verbazing. „Pepa, weet je nog toen we in Krč geweest zijn? En wat is er met die vrouw gebeurd?”

„Ze is gewurgd”, antwoordde Souček droogweg. „Ze had het touw nog om haar hals.”

„En hoe oud was ze?” vroeg Minka begaan.

„Een jaar of vijf en twintig, zei de dokter; dat kunnen ze zien aan het gebit en aan meer van die dingen. Naar haar kleeren te oordeelen zou het een fabrieksmeisje of een dienstbode geweest kunnen zijn, maar waarschijnlijk een dienstbode, omdat haar hemd zoo'n boerschen snit had. En dan nog, als het een fabrieksmeisje was geweest, hadden ze het wel dadelijk aangegeven, omdat fabrieksmeisjes in den regel hokvast zijn. Maar als een dienstmeisje haar betrekking verlaten heeft, dan kraait er geen haan meer na. 't Is vreemd, maar zoo gaat het met dienstboden. Dus, zeiden we bij onszelf, wanneer na eenige dagen geen mensch haar vermist heeft, dan is het hoogstwaarschijnlijk een dienstbode. Maar het voornaamste was het bonnetje”.

„Wat voor bonnetje?” — vroeg Pepa met levendige belangstelling, want stellig voelde hij den heroïeken aanleg in zich sluimeren van detective, Canadeeschen woudlooper, scheepskapitein of iets dergelijks: zijn gelaat nam de energieke en vastberaden uitdrukking aan die hierbij paste.

„Dat was zóó”, begon Souček, peinzend naar den grond kijkend. „Er werd totaal niets bij haar gevonden, de moordenaar had alles van haar weggenomen wat maar eenige waarde had. Alleen in haar linkerhand hield zij nog een stukje riem van een taschje en het taschje zelf zonder riem werd een eind verder in de rogge gevonden. Hij had haar waarschijnlijk ook het taschje willen ontrukken, maar toen het riempje gebroken was, had het voor hem geen waarde meer en heeft hij het in de rogge gegoooid. Natuurlijk had hij het eerst heelemaal leeggehaald, dat begrijpt u. Zoo was er in het taschje, in een plooi van de voering, alleen maar een tramkaartje van lijn 7 en een bon van vijf en vijftig kronen uit een porseleinwinkel overgebleven. Meer hebben we bij haar niet gevonden. Wij hadden absoluut geen gegevens, behalve dat tramkaartje en de bon. Natuurlijk hebben wij in de kranten gezet, dat het lijk gevonden is van een vrouw, leeftijd ongeveer vijf en twintig jaar, gekleed in een grijze rok en gestreepte blouse, en indien er bij iemand enkele dagen tevoren een dienstbode was verdwenen, dan moest men dit aangeven bij de politie. Wij hebben toen over de honderd aangiften gekregen; u moet weten, dat in Mei de meisjes om een onverklaarbare reden het allermee van betrekking veranderen. Naderhand bleek het, dat al die gegevens tot niets hadden geleid. Maar een werk dat je hebt eer je zoover bent. . .” zei Souček op melancholischen toon. „Eer zoo'n hitje, dat in Dejvice gediend heeft, weer teruggevonden is in Vršovice of in een andere buitenbuurt, och mijnheer, daar moet je een heelen dag voor in touw zijn. En per slot van rekening is alles vergeefsche moeite geweest: de keukenprinses staat springlevend voor je en lacht je nog uit op den koop toe. — Een mooi stuk”, merkte hij op, verrukt met zijn hoofd wiegend op de maat van Wagner's Walkürenmotief, waaraan de kapel op het eiland al haar krachten wijdde. „'t Is zoo weemoedig, nietwaar? Ik houd van droevige muziek. Daarom loop ik achter iedere deftige begrafenis, om zakkenrollers te betrappen”.

„Maar die moordenaar moet toch een spoor hebben achtergelaten?” meende Pepa.

„Ziet u dien vrijer daar?” zei Souček levendig. „Die licht offerbussen in kerken. Ik zou wel willen weten wat hij hier in zijn schild voert. — Neen, de moordenaar had geen enkel spoor achtergelaten. Kijk eens, wanneer u het lijk van een meisje vindt, dan kunt u er een eed op doen dat ze door haar minnaar vermoord is; dat is het gewone verloop”, zei hij op zwaarmoedigen toon. „Daar hoeft u zich niets van aan te trekken, juffrouw. Wij moesten dus uitvissen, wie haar had gedood, maar eerst haar identiteit aan de weet komen. En dat was de moeilijkheid, ziet u”.

„Maar daarvoor heeft de politie immers haar methodes”, zei Pepa weifelend.

„Zeker”, beaamde Souček diepzinnig. „Bij voorbeeld de methode om een naald in een voer hooi te zoeken. Dat is een geduldwerkje, mijnheer. Ziet u, ik lees graag detective-verhalen en wat daarin geschreven staat over vergrootglazen en wat dies meer zij. Maar wat zoudt u met een vergrootglas aan dat arme meisje hebben kunnen waarnemen? U moet me excuseeren, juffrouw, maar als ik over methodes hoor praten word ik altijd nijdig. Kijk eens, het is niet of je een roman leest en tevoren raadt hoe hij eindigt. 't Is eerder, of ze je een roman geven en zeggen: Hier, mijnheer Souček, dit boek moet u woord voor woord lezen en wanneer u het woord „alhoewel” vindt, dan moet u die bladzijde noteeren. — Dat's een werkje, begrijpt u? Daar helpt je geen methode of inzicht bij, dan moet je lezen en nog eens lezen en ten slotte vind je, dat het woord „alhoewel” heelemaal niet in het boek voorkomt. Of als je heel Praag zou moeten afloopen, om het domicilie vast te stellen van een stuk of honderd Anna's of Marietjes, waarna je als scherpzinnig detective kunt concludeeren, dat geeneen van hen vermoord is. Dáár moesten ze eens over schrijven”, zei hij op ontevreden toon. „en niet over het gestolen parelsnoer van de koningin van Saba. Want dat is tenminste arbeid in het zweet des aanschijns”.

„En hoe is u dan er op afgegaan?” vroeg Pepa, bij voorbaat overtuigd, dat hij het anders zou hebben aangepakt.

„Hoe we er op afgegaan zijn?” herhaalde Souček peinzend. „Allereerst moesten we een uitgangspunt hebben, dat spreekt vanzelf. Daarom zijn we begonnen met het tramkaartje van lijn zeven. We veronderstelden dus, dat het meisje, wanneer het een dienstbode was, in betrekking was in de buurt van dit traject: dit hoefde niet juist te zijn; ze zou toevallig die lijn kunnen hebben genomen, maar we moesten toch een uitgangspunt hebben, anders kwamen wij geen stap verder, nietwaar? Maar helaas rijdt lijn zeven dwars door heel Praag, van Brevnov, de westgrens van de gemeente, door de Kleinseite en de Neustadt naar Žižkov, dus bleven we in het duister tasten. Dan hadden we nog de bon, daar kon je althans uit opmaken, dat het meisje indertijd voor vijf en vijftig kronen inkoop gedaan had in een porceleinzaak. We zijn dus naar die winkel gegaan”.

„En daar kenden de mensen haar nog”, vulde Minka aan.

„Hoe komt u er bij, juffrouw”, bromde Souček. „Denkt u dat een winkelier alle koopers onthoudt? Maar onze dr. Mejzlik, dat is onze commissaris, ging daar vragen, wat je voor vijf en vijftig kronen kon krijgen. Dat hangt er vanaf, zeiden ze, hoeveel stuks het moeten wezen; maar precies vijf en vijftig kronen kost alleen een Engelsche theepot voor één persoon. — Geeft u mij zoo een, zei dr. Mejzlik, ofschoon hij verdraaid duur is.

Toen heeft mijnheer de commissaris mij geroepen en hij zei: Kijk eens, Souček, dat is wat voor u. We veronderstellen dat het meisje een dienstbode was. Zoo'n dienstbode laat telkens wat stukvallen, maar bij den derden keer zegt haar mevrouw: stomme eend, nou zul jij voor je eigen geld een nieuw koopen. Het meisje koopt dan maar één stuk, precies zoo'n exemplaar als ze gebroken heeft. En vijf en vijftig kronen is juist de prijs van dit theepotje. — Dat is mirakel duur, zei ik. Man, antwoordde de commissaris, dat brengt ons juist in de goede richting. In de eerste plaats geeft het ons een verklaring, waarom deze dienstbode die bon bewaard heeft; voor haar was het een hoop geld en ze dacht misschien, dat haar mevrouw het haar later zou teruggeven. In de tweede plaats, let wel, is dit een theepot voor één persoon. Dus één van de twee, of het meisje heeft gediend bij een alleenstaand persoon, of haar mevrouw had kamers verhuurd aan een alleenstaand persoon, die 's ochtends uit dit potje thee kreeg. Die alleenstaande persoon is ongetwijfeld een dame geweest, want een alleenstaand heer zal niet licht zoo'n duur en mooi theepotje koopen, nietwaar; mannen geven er in den regel niet om, uit wat voor pot ze thee krijgen. Ook om een andere reden is het allicht een dame, want zoo'n juffrouw op kamers heeft altijd graag iets moois in eigendom, daarom koopt ze ook zoo'n bespottelijk duur ding”.

„Daar heeft u gelijk aan”, riep Minka uit. „Pepa, ik heb thuis ook zoo'n mooi vaasje staan!”

„Ziet u wel”, zei Souček. „Maar de bon heeft u natuurlijk niet bewaard. Verder zei de commissaris: laten we doorgaan met onze veronderstelling, 't is verdraaid onzeker, maar we moeten toch ergens mee beginnen. Kijk eens, iemand die vijf en vijftig kronen wegsnijt voor een theepotje, zal allicht niet in Žižkov wonen. (Dr. Mejzlik had hierbij de route

van lijn 7 en het tramkaartje op het oog.) In het centrum van Praag wonen weinig commensals en op de Kleinseite heb je alleen maar kostgangers die 's ochtends koffie drinken. Ik zou in de eerste plaats denken aan de buurt tusschen Hradčany en Dejvice, als we ons houden aan lijn zeven. Ik zou haast zeggen, dat een juffrouw die in een Engelsch potje thee krijgt, nergens anders kan wonen dan in een van die huisjes met tuintjes voor de deur; dat is ook moderne Engelsche cultuur. — Die dr. Mejzlik heeft soms van die rare invallen. — Weet u wat, Souček, zei hij, neem die theepot mee en ga eens vragen in die buurt, wie daar kamers verhuurd heeft aan meisjes van goeden huize, en mocht er een van hen precies zoo'n theepotje hebben, vraag dan, of daar soms in Mei een dienstbode is weggegaan. 't Is een verduiveld vaag spoor, maar we kunnen het probeeren. Ga er maar op uit, vader, dat is juist iets voor u”.

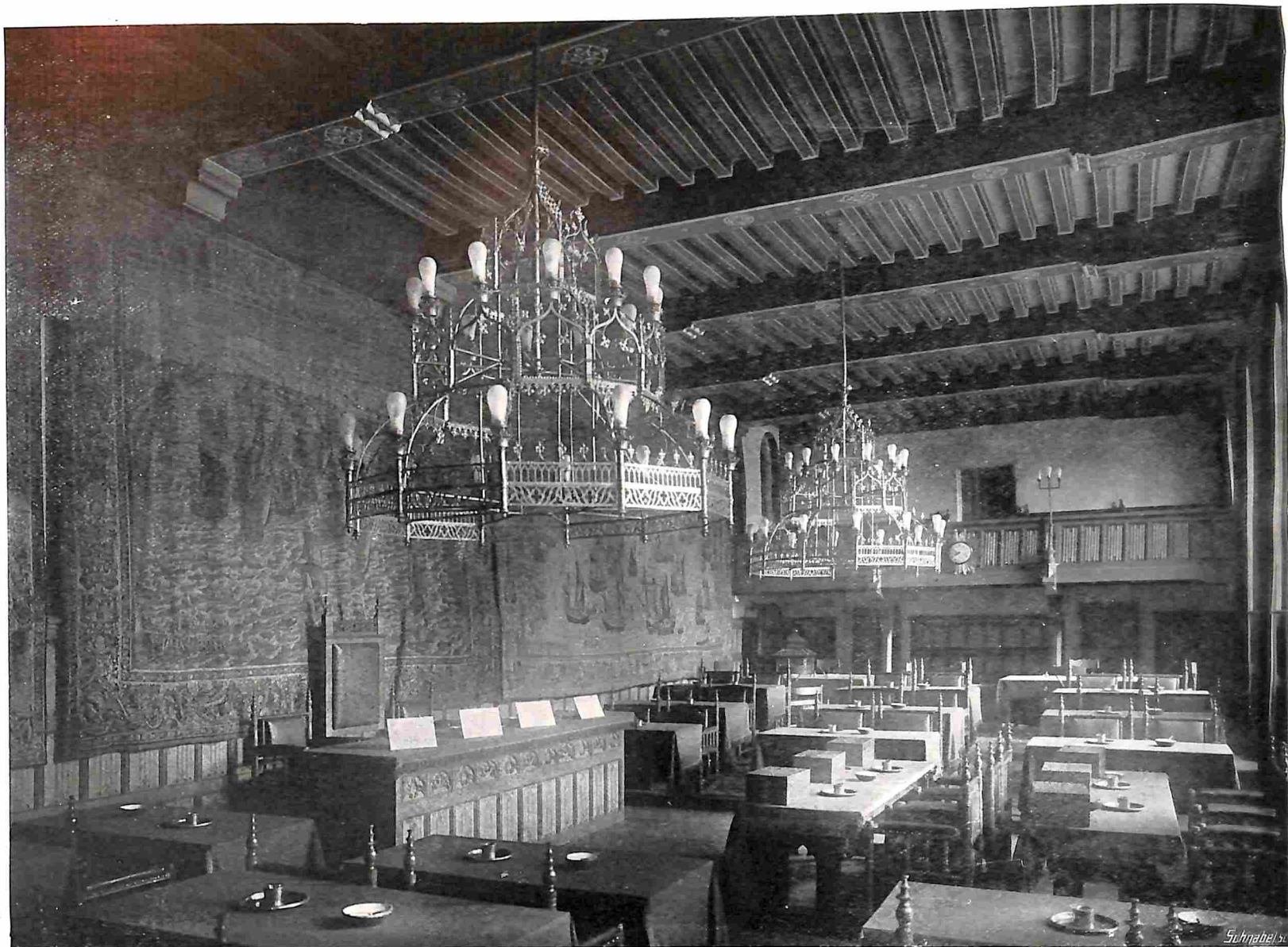
„Kijk eens, ik houd niet van dat gissen, een behoorlijk detective is geen planeetlezer of helderziende. Een detective mag niet zóóveel speculeeren, ofschoon je zoo soms bij toeval achter de waarheid komt, maar toeval is geen arbeid in het zweet uws aanschijns. Dat tramkaartje en die theepot waren althans tastbare dingen, maar de rest was niets dan . . . een spel der verbeelding”, zei mijnheer Souček, een beetje verlegen omdat hij zoo'n deftige uitdrukking had gebruikt. „Ik deed dus wat mij gezegd was; huis aan huis liep ik die buurt af en telkens vroeg ik, of ze hier ook zoo'n theepot hadden. En stel u voor, in het zeven en veertigste huis waar ik geweest was, zei de dienstbode, ja, ja, net zoo'n theepot heeft de juffrouw die bij mevrouw inwoont! Toen heb ik de mevrouw te spreken gevraagd. Het was de weduwe van een generaal en ze had twee kamers aan dames verhuurd; een van hen, Juffrouw Jakoubek, leerares in het Engelsch, had precies zoo'n theepot. Mevrouw, vroeg ik, is er soms in Mei een dienstbode van u weggegaan? — Ja zeker, zei mevrouw, we noemden haar altijd Mařka, maar hoe ze verder heette weet ik niet meer. — En heeft ze soms indertijd zoo'n theepot van die dame gebroken? — Precies wat u zegt, zei de mevrouw en ze heeft voor haar eigen geld een nieuwe moeten koopen, maar hoe is u daar in 's hemelsnaam achtergekomen? — Mevrouw, wij komen overal achter.

Toen ging alles van een leien dakje; eerst heb ik nagegaan, welke dienstbode Mařka's vriendin was geweest — u moet weten, dat elk dienstmeisje nooit meer dan één vriendin heeft, maar daaraan vertelt zij ook al haar hartsgeheimen. — Van Mařka's vriendin hoorde ik, dat het meisje Marie Parizek heette, uit Dřevce; maar het was mij vooral te doen om te weten wie haar vrijer was geweest. Ze zou geloopt hebben met een zekeren Franta; wat het voor iemand was, dat wist haar vriendin niet, maar zij herinnerde zich, dat ze eens met allebei mee was naar Eden, en daar riep een andere jongen: Verroest, daar hei je Ferda! — Dit werd voorgelegd aan mijnheer Fryba, dat is onze specialiteit voor aliassen. En mijnheer Fryba zei dadelijk: Franta, alias Ferda, dat zal zijn eene Kroutil uit Košire, maar eigenlijk heet hij Pastyřik. Mijnheer de commissaris, ik ga hem halen, maar dan moet er nog een mannetje mee. We hebben hem gepakt bij zijn meisje, hij wou schieten, die smeerlap. Daarna heeft commissaris Matička hem onder handen genomen, hoe hij het lapt, weet niemand, maar binnen zestien uur heeft hij alles uit dien Franta of Pastyřik gekregen: dat hij die Marie Pařizek op een landweggetje gedood had en haar een paar briefjes van honderd had afgenomen, juist toen ze bij haar mevrouw vandaan ging; hij had beloofd haar te zullen trouwen — dat doen ze allemaal”, voegde hij er somber aantoe.

Minka beefde. „Pepa”, zuchtte zij. „dat is vreeselijk!”

„Nu niet meer”, zei Souček van de politie ernstig. „Weet u wat vreeselijk was: toen wij daar vóór haar stonden in het veld en alleen maar die bon en het tramkaartje hadden gevonden — en toch hebben wij die arme stakkerd gewroken. Ik zeg maar, je moogt nooit iets weggoeien: zelfs het minste vodje kan later waarde hebben als een aanwijzing of een bewijsstuk. Mijnheer, een mensch weet nooit wat voor belangrijks hij in zijn zak heeft”.

Minka zat te staren met tranen in haar oogen, doch zie, vol warme genegenheid wendde zij zich tot haar Pepa en uit haar klamme hand liet zij het bonnetje, dat zij al die tijd zenuwachtig verfrommeld had, op den grond vallen. Pepa zag dit niet, want hij keek naar de sterretjes, maar Souček van de politie begreep het en om zijn mond speelde een weemoedige en veelzeggende glimlach.

DE STATENZAAL MET TWEE DER VIJF GOBELINS VAN JOHAN DE MAEGHT IN DE ABDIJ TE MIDDELBURG

WALCHEREN, DE TUIN VAN ZEELAND

DOOR DIRK L. BROEDER

VI. DE STEDEN EN DORPEN VAN WALCHEREN: MIDDELBURG EN VLISSINGEN

ALS we aan Middelburg denken, dan gaan onze gedachten allereerst uit naar het schitterende, 15e eeuwse stadhuis, de veel oudere abdij en de rijzige gestalte van den Langen Jan, Middelburg's onvergetelijken abdijtoren. Schoon is deze oude stad, die voor ongeveer twee derden omsloten is door de zig-zagsgewijze, vooruit-springende bolwerken uit de laatste jaren der 16de eeuw, omspoeld door groene grachten. Schoon is deze oude stad met haar groote marktplein, dat als het middelpunt van een reusachtig wiel door zeven spaakachtige straten de woelige Donderdagsdrukte tot zich ziet deinen en voortgolven. Schoon is deze oude stad, waar zoovele sierlijke gebouwen nog gedeezen afleggen van vergane roem en glorie. Voorbij zijn die dagen, toen de rijke en machtige koopman op zijn huistorentje zeewaarts stond te turen naar de komst van zijn zwaar beladen Oostinjevaarders, die zuchtend, krakend, steunend hun weg door de woedende golven naar veilige haven baanden. Verdwenen zijn die machtige abten, die talentvolle kloosterlingen, verdwenen die kundige handwerkslieden, die Middelburg's stadsschoon creëerden, hun gilden zijn niet meer, noch de schouten, schepenen of baljuws der stad. Verscheiden zijn die pompeuze burgemeesters, die welgedane, bepruikte magistraten, die Middelburg's rijkdommen aan hun oogen zagen voorbijgaan, en vergeten zijn die ontelbaar velen, die ieder een bladzijde tot de historie van deze schoone veste hebben bijgedragen; alleen hun erfenis is gebleven. Het pronkstuk van compacte schoonheid is ongetwijfeld het bevallige stadhuis, sieraad van late gothiek en meesterwerk van het architectengeslacht der Keldermans, een naam, zooals dr. W. S. Unger in zijn „De Bouwgeschiedenis van het Stadhuis van Middelburg” zegt, die „onafscheidelijk met de geschiedenis van het Middelburgsche stadhuis verbonden is”. In die dagen was de ingang van dit monumentale gebouw aan den

Noordstraat-kant, waar men ook de oude vierschaar zal vinden. Wat nu voorkant en ingang is, stond toen tegenover de groote Westmonster, die een aanzienlijk gedeelte der markt besloeg en in 1575 als overbodig godshuis afgebroken werd. Toen kwam derhalve het stadhuis pas tot zijn volle recht, omdat men van een afstand het bouwwerk beter kon zien. De fraai, haast overdadig versierde voorgevel, waarin de vijf en twintig graven en gravinnen onverschillig neerstaren op het gewoel aan hun voeten, is een lust voor 't oog. Doch ook het interieur is hoogst interessant, want hier treft men in het museum de geschiedenis van Middelburg aan in woord en beeld. Wij zien de stad opgroeien en welvend worden, wij zien de grootheid van vroegere dagen . . . en wij zien ook den ondergang. Naast dit museum, de raadzaal en andere kamers, die men U toonen zal, lekt het trappenhuis, een eenvoudig witgekalkte structuur, levendige herinneringen op aan de dagen toen onze vlag fier wapperde tusschen kruitdamp, vuur en vlam, aan de dagen van onze groote admiraals, want langs de muren hangen hier de portretten van de zoo bekende Evertsens, waarvan Johan en Cornelis in de door Rombout Verhulst gebeeldhouwde praalgraven in de Nieuwe Kerk liggen. Ietwat lomp, doch eveneens met fraai steenwerk versiersel, rijst boven het gebouw het torentje, met zijn mooie genoemd, want Betje is steeds vóór of achter bij haar grooten broer van de abdij. De „stadsorologie” vertoont „twee mans te paerde ende twee te voete”, waarvan de ruitertjes bij het heele uur hun strijd lust botvieren, terwijl de voetknechts bij het halfuur aan de beurt komen. Wij verlaten de Groote schreeuwende marktkooplieden, afdingende boerinnen en op foto's beluste vreemdelingen heerscht, en gaan den Burg op, langs de Groenmarkt. Hier op dit plein staan wij voor het

westelijk gebouwencomplex der abdij: den refter — nu gymnastieklokaal — de vergaderzaal der Staten van Zeeland en de Nieuwe of Oostmonsterkerk, en tusschen alles uit weer Lange Jan. Verder den Burg weer afdalend komen we langs de Botermarkt, het domein der boerin, waar op Donderdag de nieuwtjes van alle dorpen besproken worden, zooals de mannelijke wederhelften hun plattelandsaangelegenheden bespreken voor „de Hooge”, een café dat reeds in naam in de 16e eeuw bestond op deze plek, toen hier de taverne van „Clara uyt den hooge deure” stond. Clara schijnt overigens een vroolijk vrouwtje geweest te zijn, dat heerlijk kon koken en het derhalve best kon vinden met Middelburg's vroede vaders, die veelal bij haar plachten te feesten. Rechts van de Botermarkt staat het „Spompoortje”, zoo in den volksmond genoemd, omdat op de architraaf de letters S. P. Q. M. — Senatus Populusque Medioburgum, regeering en volk van Middelburg — staan, waarvan de Q als een O „met 'n tierelantijntje d'r an” wordt beschouwd. Dit is de Burgpoort. Wij loopen echter door en zien eerst het oude gebouw der St. Jorisdoelen, nu sociëteit, en betreden de geheiligde stilte der abdij door de Balanspoort. Heerlijk is het hier toeven. Het geroezemoes van buiten is hier verstomd en wordt slechts onderbroken door het geschater der spelende kinderen. Bij de Burgpoort zien we het huis van den Commissaris van de Koningin, waarin vroeger de gasten van den abt werden ondergebracht en waar eens Karel V logeerde, rechts daarvan de oude librije, nu in gebruik van het Rijks Archief, dan het gebouw van den Polder Walcheren, het oude Abdij Hotel, het Venduhuis, de Muntpoort en tenslotte de gebouwen waarin het Provinciaal Bestuur zijn vertrekken heeft. Langs het Koorkerkhof komen we door een boogpoortje in de oude kloostergangen en vandaar voert de gids ons door de mooie Statenzaal. Hier hangen vijf beroemde gobelins van Johan de Maeght, te Middelburg vervaardigd, voorstellende de zeeslagen bij Lillo, Rammekens en Reimerswael, het portret van Willem van Oranje en het admiraalschip van Louis van Boisot, admiraal van Zeeland. Verder zien we de slagen bij Zierikzee en Borselen in de sectiekamers, eveneens door De Maeght, terwijl in weer andere vertrekken de jachtafereelen van den Delftschen wever Frans Spiering hangen. En nog veel meer mooie dingen herbergt deze aloude abdij van Onze Lieve Vrouwe en St. Nicholaas. Rond de Koorkerk, waar men het graf van den Roomsche-Koning Willem II kan zien, komt men aan den Langen Jan. Deze elegante toren is ongeveer 86 meter hoog.

De oorspronkelijke toren, althans de bergsteenen onderbouw, zoo vertelt dr. Unger ons, dateert ten deele waarschijnlijk uit de 13e eeuw. Menigmaal vernielde de brand de houten bekroning, o.a. in 1568, waarvan een model in de Oudheidskamer te zien is, zoo ook een van de herbouwde bekroning van 1590, die nogmaals in 1712 ten onder ging gedurende een onweer, om kort daarna weer herbouwd te worden en waarvan het derde model een beeld geeft. Van de twee omgengangen af heeft men waarlijk een buitengewoon schitterend vergezicht over het eiland en zijn naburen, ja, zelfs bij helder weer brengt de telescoop Antwerpen binnen onzen focus. Dagenlang kunnen we door Middelburg dolen, hetzij door de propere straten, hetzij over de keurige bolwerken, die met zwaar geboomte van jaren her beplant zijn. Een schat aan schoons herbergt deze oude veste. Overal komt men getuigen van verschillende tijdperken tegen. De kerkelijke bouwkunst is vereeuwigd in de abdij, het Gasthuiskerkje, het Engelsche kerkje in de Simpelhuisstraat, waar eens De Maeght zijn tapijtweverij had, in de gekoepelde Oostkerk en in de strak-deftige Luthersche Kerk. De burgerlijke bouwkunst is meer dan elders bewaard gebleven in het stad-

DE WESTELIJKE ABDIJGEBOUWEN AAN HET BINNENHOF; LINKS DE BURGPOORT EN OP DEN ACHTERGROND DE BALANSPOORT

huis, de Steenrotse en de Gouden Sonne, terwijl de welvaart spreekt uit het Oostindische Huis en de vele schoone koopmanshuizen door de gansche stad, welker exponent het schitterend gebouw der Provinciale Bibliotheek van 1733 is, tusschen twee haakjes gezegd het eenige gebouw haast, dat werkelijk „oud” is

in den zin van ongerestaureerd en toch gaaf, een gebouw van zuivere architectuur en oorspronkelijke lijn. ☼ Wij verlaten nu Middelburg's schoone veste en trekken Vlissingen-waarts langs den Nieuwen Vlissingschenweg. Als we de Scheldestad naderen, valt deze ons deerlijk tegen. Niets is er om haar naam „Poort van Zeeland's Tuin, Koningin en Sleutel der Noordzee” te rechtvaardigen, want deze stad is verindustrialiseerd met al de nadeelige gevolgen van dien, tenminste uit kunstzinnig oogpunt dan. Doch nauwelijks hebben we de industriestad achter ons liggen of daar openen zich les extrêmes qui se touchent

in den allerletterlijksten zin des woords voor ons, want parallel met een gedeelte van den modernen, 3 km langen boulevard loopt een heerlijk stukje oud-Vlissingen, waar namen als

Lange en Korte Zelke nog herinneren aan de oude zoutnering, die voor eeuwen hier bestond. Reeds in 1294 kocht graaf Floris V dit ambacht van Wisse van Koudekerke, tweeden heer van 't kasteel dat eertijds hier stond en welks naam nog voortleeft in de Kasteelstraat. Want heer Wisse zat tot over zijn ooren in de schuld en Floris had wel goed ingezien, dat Vlissingen als een bolwerk tegenover Vlaanderen

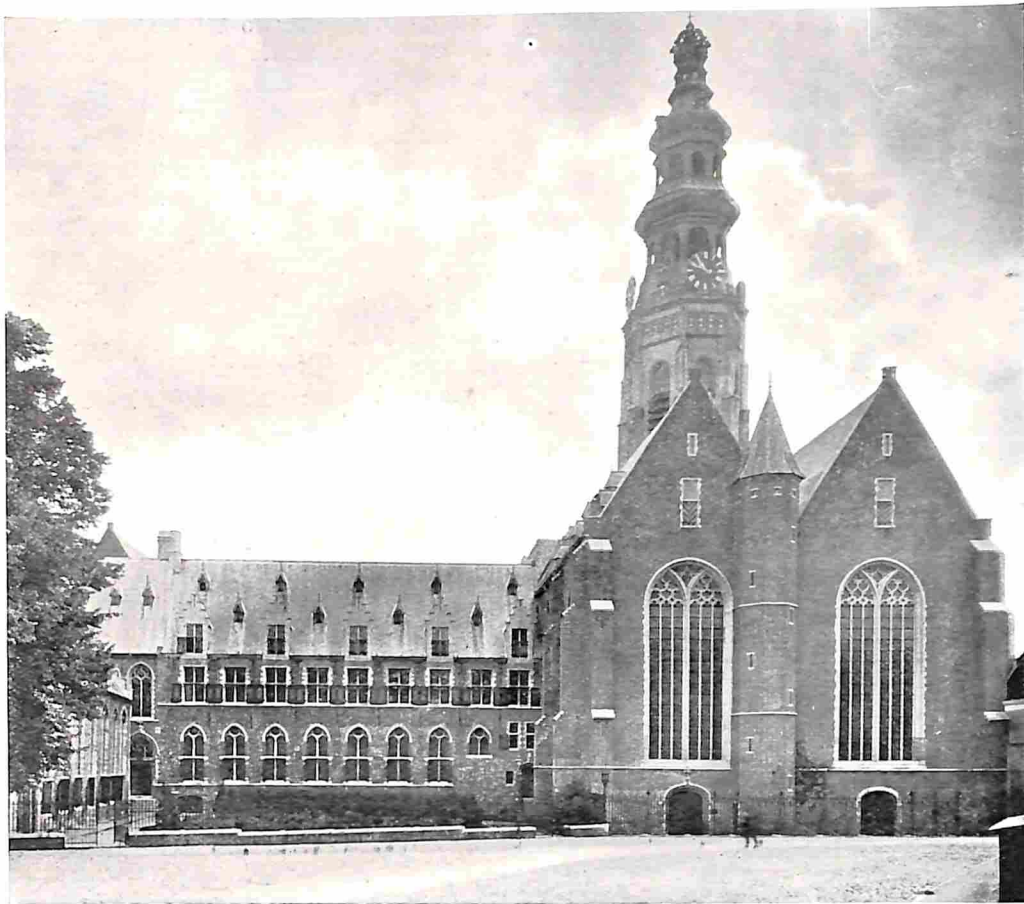
goede diensten kon bewijzen. In 1315 verhiel Willem III het plaatsje tot stad en onmiddellijk steeg het in aanzien. Groote daden heeft Vlissingen zien geschieden, vele belegeringen doorstaan, doch daardoor bracht zij groote mannen voort, van wie De Ruyter, de Evertsens, de Banckerts en zoovele anderen den naam der stad hebben beroemd ge-

maakt en de Scheldestad tot in de lengte der dagen bekendheid en faam gegeven. ☼ Overigens is er slechts hier en daar nog een getuige van deze mooie, oude dagen van room, en niet in het minst de St. Jacobskerk in het hartje der lage stad, het oudste gedeelte, verder de ronde Gevangen-

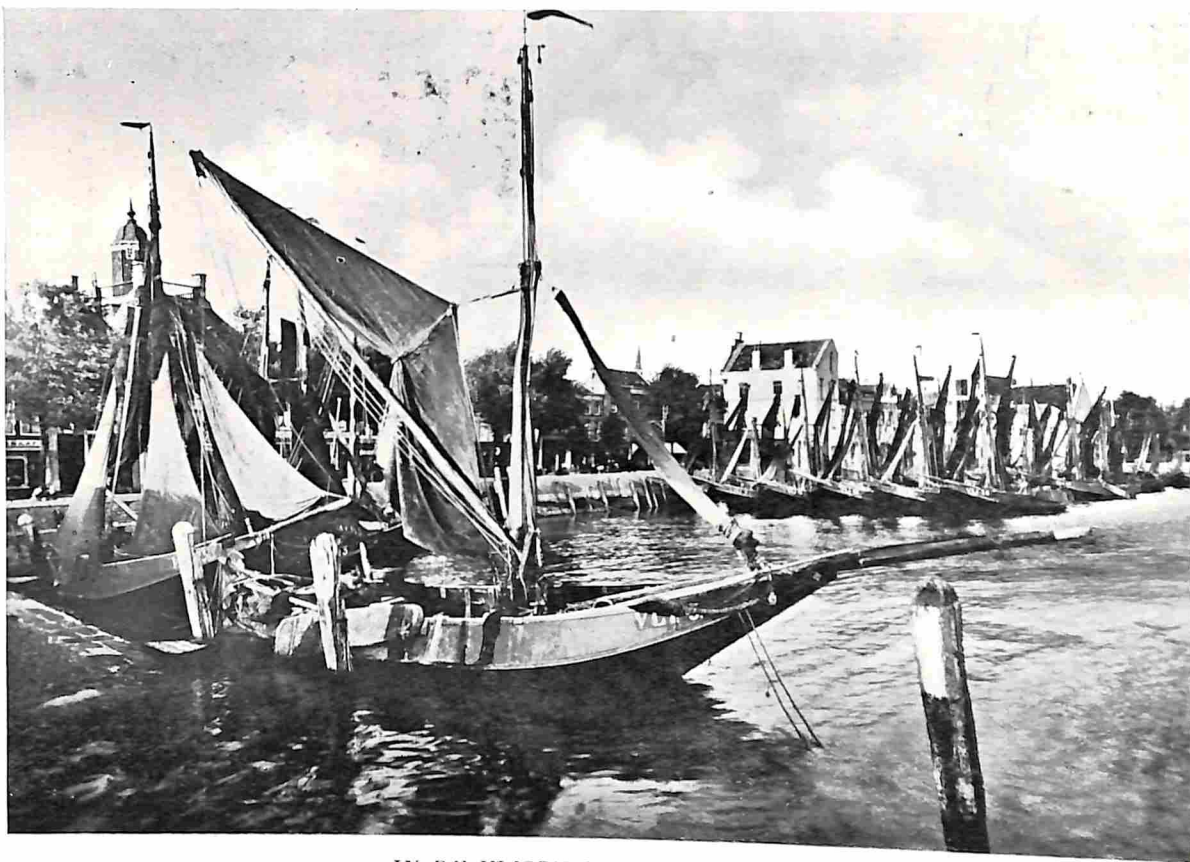
toren, een overblijfsel van de Westpoort, die hoog op den boulevard staat als scheiding tusschen oud en modern Vlissingen. Wij laten de droevige resten van Vlissingen's stadsschoon rusten en vereenigen ons hier met het levende. ☼ Schitterend ligt de Scheldestad daar aan de breede Wester Schelde. Gisteren was het vestingstad, heden bad- en havenplaats. Veilig in een baai ligt het mooie zuidstrand van Vlissingen, beschermd tegen den kouden oostenwind en de woeste, alles meesleurende stroomingen van de tot woede opgezweepte zee. Aan het eene einde van den boulevard liggen de ranke, scherpgeboegde hoogaarsjes der gar-

nalenvisschers rustig in hun haventje en even daarvoor, in de havenmond, dobberen, duiken, kletsen de vinnige loodsbootjes als notedopjes, door ieder golfje heen en weer

geslingerd. Onvergetelijk aardig is 't zoo'n loodsbootje op 'n stormdag naareen groot stoomschip te zien varen. Als een pijl uit een boog schiet het uit het haventje, doch wordt onmiddellijk opgenomen door de golven en rolt, duikt, zwaait en blaast als een dolfijn door het water naar den zeereus. Aan het andere einde van den boulevard vormt een dijk een aanloopje naar de duinen, de gouden klem van

DE STATENZAAL EN DE NIEUWE KERK GEZIEN VAN HET WESTEN

IN DE VLISSINGSCHE HAVEN

Walcheren's kusten, die zacht glooiend, steeds hoger opgolven, totdat ze bij Valkenisse hun hoogtepunt bereiken. ☼ Met zijn schitterende uitzichten op Zeeuwsch-Vlaanderen's oevers, op de machtige Schelde met haar groote schepen, op de bloemen in den Tuin van Zeeland.

(Slot volgt)

OVER NEDERLANDSCHE REPTIELEN

DOOR DR. H. ENGEL

Veracht ons Holland niet . . .

Er is hier niet een beest, waarvoor men hoeft te vlugte,
Hier is geen koud venijn of heete scorpioen:
Men kan ook zonder angst hier rusten in het groen.
Ei, wie zal naar een kust van heeter aard verlangen,
Daar hitte moeder is van allerhande slangen?
Wat is daar vreemd gespuis, dat vee en menschen schaadt,
Zoodat er niemand vrij in veld of bosschen gaat.
Veel slangen hebben magt om kinders in te slokken.
Ook wel een jarig lam, ja somtijds groote bokken.
Men heeft er ja gekend wel honderd voeten lang.
Die hielden menig dorp, ja steden onder dwang.
D'een kwetst ons met den staart, en d'ander met de tanden;
Een derde doet een mensch door kwijl of speeksel branden:
Een vierde schiet vergif gelijk een felle schicht.
En doodt een wakker man alleen door haar gezigt.
Van al dit vreemd venijn heeft niemand hier te schromen,
Schoon wij omtrent het duin of in de bosschen komen.
Heeft dan ons vaderland zoo rare vruchten niet,
Wij zijn van slangen vrij en al wat zwadder schiet.
Hier woedt geen wreede wolf omtrent de teere schapen;
Het vee mag zonder schrik en onbekommerd slapen.
Is hier geen rijke vliet, gelijk de groote Nijl,
Men vindt er wederom geen wreeden krokodijl.
Doch is er eenig mensch met lusten ingenomen,
Om zoo een dier te zien, ook zonder iets te schroomen,
Die zoek omtrent de braam, of in het groene lisch,
En grijpe maar alleen een kleine hagedis.
Want zoo men zijn vernuft hierover wil besteden,
Men vindt een krokodil in deze kleine leden:
Dit wordt ons zoo betuigd bij menig deftig man,
Die met een vol bescheid hiervan getuigen kan.

Jb. CATS, Ouderdom en Buitenleven.

TOT zoover Jacob Cats. Geheel juist is het niet: geheel „vrij van slangen” zijn wij hier niet, zelfs niet van „zwadderschietende”! Maar onze raadpensionaris kende waarschijnlijk het Oosten des lands minder goed, want daar is het juist, dat men nogal eens een adder kan ontmoeten. En toen hij (in 1660) stierf, zou het nog meer dan honderd jaren duren, tot (in 1781) van Lier zijn: „Verhandeling over de Slangen en Adders, die in het Landschap Drenthe gevonden worden”, in het licht gaf, waarin uitvoerig de ringslang, de adder en de hazelworm behandeld worden. Noemt men, behalve deze drie, nog de gladde slang, dan heeft men meteen alle Nederlandsche slangvormige dieren genoemd — slangvormige, want de hazelworm is geen echte slang, maar een pootlooze hagedis. Dat kan men uit den bouw opmaken, o.a. uit het weinig belangrijk schijnende feit, dat slangen maar één overlangsche rij van buikschilden hebben en hagedissen meer. De adder is ons eenig vergiftig, „venijnig”, kruipend dier. Men vindt haar verspreid in het diluviale deel van ons land, dus op de Veluwe (vooral langs den Zuidrand), in Utrecht, het Oosten des lands (vooral Drente) en in Brabant en Limburg soms. Gewoonlijk op de hei en in stillere, weinig betreden omgeving. Omdat het bovendien een nachtdier is, dat zich overdag meestal in een hol verbergt, ziet men het slechts zelden. Ons wisselend, tamelijk guur klimaat kan hem weinig deren, in landen met milder omstandigheden ontbreekt hij vaak. Hij zoekt een niet

WALCHEREN DE TUIN VAN ZEELAND. VLISSINGEN'S BOULEVARD MET GEVANGENTOREN

al te drogen bodem, waar hij zich heerlijk in het zonnetje kan koesteren. Ons al te natte Holland en Zeeland, met een bodem, die slechts zelden eens goed dóór en dóór warm wordt — en toch altijd „vochtig opslaat” — mijdt de adder, al zal men er ook wel eens een enkel verdwaald exemplaar ontmoeten. Als schuilplaats gebruikt hij oude muizen- en mollen-gangen, holle boomstompen, ruimten tusschen wortels, of hij zoekt een schuilplaats onder hoopen hooi, stroo, takkenbossen. Soms kan er wel eens een samen met de laatsten versleept worden en terecht komen op plaatsen, waar men hem anders zelden ziet en die hij zélf zou mijden: bij de huizen en op de erven. Prof. van Veldhuizen vermeldt ergens hoe in de buurt van Tinaarloot, bij „de Klenke”, de boeren hem kennen als „schapenslang”, daar hij zich in den herfst verbergt in de warme schapenvachten. Een adder is eigenlijk wel een gevaarlijk dier, al hoeft men heelemaal niet bang te zijn er een te ontmoeten. Gewoonlijk zal hij vluchten, zoo noodig na dreigend gesis. Werkelijk agressief wordt hij pas, wanneer hij in 't nauw gedreven, of geplaagd wordt, wanneer men op

EEN RINGSLANG IN RUSTHOUDING IN ZIJN SCHUILHOEK

RINGSLANG TOT VLUCHTEN GEREED. BIJ DIT EXEMPLAAR IS DE LICHT RING ACHTER DEN KOP DUIDELIJK ZICHTBAAR

hem trapt of bij het bessen- of bloemen-plukken hem toevallig aanraakt. Goed schoeisel en goed uitkijken zijn dus in streken, waar men kans op adders heeft, een afdoende bescherming. Wil men ze gaan vangen of kweken, dan wordt het echter gevaarlijker. Dikke handschoenen kunnen veel opvangen en verder is een groote voorzichtigheid geboden. Wordt men werkelijk door een adder gebeten, dan hangt de gevaarlijkheid van den beet van allerlei omstandigheden af: op lauwe, warme dagen, wanneer ze in lang niet gebeten hebben, is het gif overvloedig. Men zij altijd voorzichtig en neme alle mogelijke maatregelen als: opensnijden, uitzuigen (mits men geen wondjes in den mond heeft!), uitbranden, afbinden — en, naar men zegt, alcohol drinken, maar dat is ook al eens tegen gesproken. In ieder geval zoo spoedig mogelijk naar een dokter! ☞ Men herkent het sissende, happende dier onmiddellijk als adder, aan den donkeren bruinen of zwarten zigzagband en aan den breeden kop. Sommige menschen dooden stelselmatig iedere adder, die ze zien. Toch is dit in het geheel niet noodzakelijk; in zeker opzicht heeft de adder wel degelijk haar nut, in zoo-verre hij namelijk, naast hagedissen, kikkers, jonge mollen en vogeltjes, ook veel muizen doodt. ☞ In ieder geval hoede men zich er voor iedere slang voor een adder te houden en te dooden: De doodonschuldige ringslang, die alleen al om zijn slang-zijn veel van de vervolging door den mensch te duchten heeft, is een ongevaarlijk dier. Toch is zij duidelijk van de adder te onderscheiden door het ontbreken van de zigzagstreep op den rug en door den gelen (soms witten) met zwart omzoomden ring achter den kop, waaraan zij haar naam ontleent. Het water zoekt zij: stilstaand of met maar matigen stroom — en daar vindt zij haar voornaamsten buit: kikkers. Daarnaast worden ook wel salamanders, vischjes enz. gegeten, maar kikkers zijn haar toch het liefste. Die pakt zij beet en onvermurwbaar haken de naar de keel gerichte tanden zich steeds verder over het diertje heen. 't Liefst heeft zij den kikker bij den kop, dat gaat 't gemakkelijkste. Maar ook, wanneer zij hem bij een poot beet heeft, ontkomt het diertje niet. Eerst de eene kaak een eindje verder, dan de andere, en zoo steeds door en de tanden zorgen er, als weerhaken, voor dat „der Weg zurück“ onmogelijk is. Die vindt alleen plaats, wanneer de ringslang, in angst, haar heele maag omkeert: een levende kikker kan daar soms wel eens een deel van zijn. Een ringslang zwemt uitstekend en vult daartoe haar long goed met lucht, zoodat het drijven vergemakkelijkt wordt. Zoo kan men haar soms ook in het zonnetje aan de wateroppervlakte zien drijven. Heel duidelijk is de plaats, waar de long zich bevindt, want die plaats is het, die even uit het water omhoogsteekt. Wil zij duiken, dan laat zij eenvoudig de lucht weer ontsnappen, maar houdt altijd nog voldoende in haar ruime longen om 't langen tijd, zeker wel een uur, onder water uit

Foto Zimmermann

RINGSLANG, HET WATER VERLATEND

te houden. Haar langzame stofwisseling eischt niet zoo intensieven luchttoevoer. Als alle slangen, kan zij het ook maanden lang zonder voedsel uithouden. ☞ Gevaarlijk zijn ringslangen niet. Bij hooge uitzondering zullen ze bijten en dan is hun beet ongevaarlijk — tenzij men de wond verontreinigt van buiten af. Maar wel heeft een ringslang een verdedigingsmiddel: Zij kan uit den anus een stinkende, klevende stof laten ontsnappen, die hoogst onaangenaam op onzen neus en op onzen reinheidszin werkt. ☞ Ringslangen zijn alleraardigste dieren om in een aqua-terrarium te houden. Een droog landgedeelte, vooral met schuilhoeken, bijv. uit bast of kurk vervaardigd, in den grond, een waterbekken, een plaatsje in de zon, en als voedsel kikkers, vischjes (zonder harde vinstekels), salamanders (geen landsalamanders!) ziedaard de voorwaarden voor een succesrijke teelt. Dan zal men verstandig staan, hoe ver het dier zijn kaken kan uitrekken, hoe ver hij den muil kan opensperren, om buit, die vele malen grooter is, dan den kop, te verslinden. Als een verdikking is het voedsel op zijn weg door de slang heen te vervolgen. Dat hij stikken zal, behoeft men niet te vreezen, de luchtpijp mondt voor in den bek uit, zoodat de ademhaling bij het passeeren van den buit kalm door gaat. ☞ In mos, boombladeren, mesthoopen leggen de dieren

Foto Zimmermann

GLADDE SLANG, EEN BOOM BEKLIMMEND. MEN ZIE HET GEMAK, WAARMEE HET POOTLOOZE DIER ZICH MET ZIJN SCHUBBEN AAN DE SCHORS WEET VAST TE HOUDEN

in Juli het eiersnoer, waaruit na 7—8 weken kleine, 15 cm lange ringslangetjes te voorschijn komen, uitgebroed door de zonnewarmte of de broeiwarmte van rottende bladeren of mest. ☞ Men late zich niet ongerust maken, wanneer een ringslang in ons terrarium bleek, mat en glansloos wordt: zij zal gaan vervellen — en is dit eens geschied, heeft zij, zooals dat heet, haar slangenhemd uitgetrokken, dat komt zij er ééns zoo frisch en kleurig uit te voorschijn. Zij stroopt het oude vel af, door zich tusschen steenen of andere weerstanden heen te wringen. Een winterslaap is iets, wat men zijn ringslangen gunnen moet — het is hun jaarlijksche rust, die ze weliswaar missen kunnen, die hen echter weer monterder en gezonder in het voorjaar aan ons teruggeeft. ☞ Terwijl de ringslang zoogenaamde kielschubben heeft (dus op elke schub van het lichaam een scherp rand, als een scheepskiel) zijn de schubben van de gladde slang, zooals haar naam al aangeeft, geheel glad. Bovendien is deze kleiner dan de ringslang, mist den gelen ring achter den kop, maar bezit daarentegen een „toom“, een zwarte lijn dus, van ieder neusgat af, via het oog, naar den hals. ☞ Dit diertje vindt men, evenals de ringslang, vooral in onze oostelijke zandrijke provincies, in Holland en Zeeland schijnen ze niet te kunnen aarden. In Brabant ook is de gladde slang zeldzaam. Zij huist vooral graag op droge, begroeide plaatsen, waar zij van de zon genieten kan en haar buit, hagedisjes vooral, kan jagen. Een gevangen hagedis is, en dit wekt onmiddellijke sportieve gevoelens bij ons op, niet onvermijdelijk een kind des doods. Wanneer hij al niet zich op de bekende wijze van zijn staart ontdoet, door dien, op de daarvoor be-

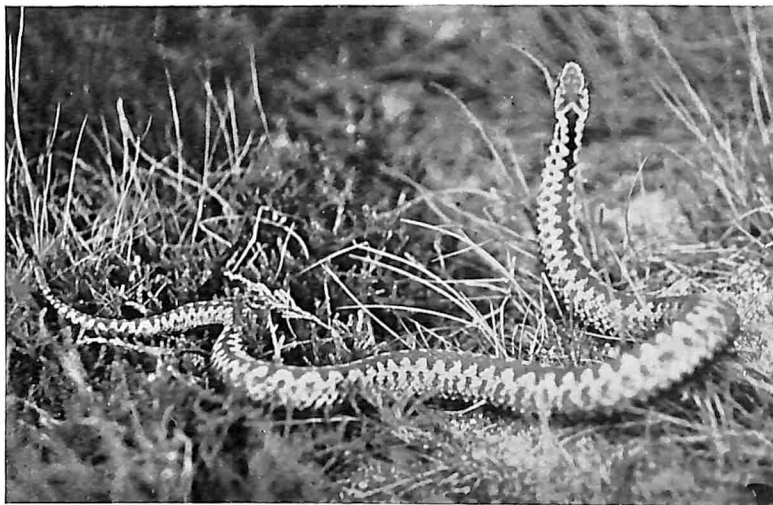

Foto Zimmermann

ADDER, GEREED OM TOE TE BIJTEN. MEN LETTE OP DE „ZIGZAG“-TEKENING OP DEN RUG

stemde plaats, te laten afknappen, zoodat de slang zich met een kronkelend droog stukje staart moet vergenoegen — kan hij altijd nog ridderlijk den strijd om zijn leven aanbinderen. Gelukt het hem daarbij zich in den mondhoek van de slang vast te bijten, dan moet deze na eenigen tijd haar pogingen, het diertje te verslinden, opgeven en meestal zal het ons hagedisje dan wel gelukken te ontkomen. ☞ Merkwaardig is bij deze slang de voortplanting, want het wijfje houdt de eieren zóólang bij zich, tot de jongen op het punt staan uit te komen, met het gevolg, dat de eieren, zoodra ze gelegd zijn, openbarsten om de kleine diertjes van 14 cm lang hun slangenleven te

te laten beginnen. Soms heeft het uitkomen al in het moederlijf plaats, en dan kunnen we in ons terrarium het wonderbelevens van de slang, die levende jongen ter wereld brengt! Dat terrarium voor gladde slangen hoeft geen waterafdeeling te bevatten: droog, zonnig, voldoende schaduw, voldoende schuilplekjes — dat zijn de geringe voorwaarden, waaraan het voldoen moet, om met succes deze dieren te doen leven en gedijen. ☞ Wij kunnen niet van onze slangen afstappen zonder er aan te herinneren hoe in Frankrijk ringslangen ter tafel verschijnen als „anguilles de haie"! Wij zijn hier nog altijd te phantasieloos of te kieskeurig voor dergelijke gerechten. (Slot volgt)

BOLGEWASSEN IN KAMER EN SERRE

DOOR L. SPRUIT

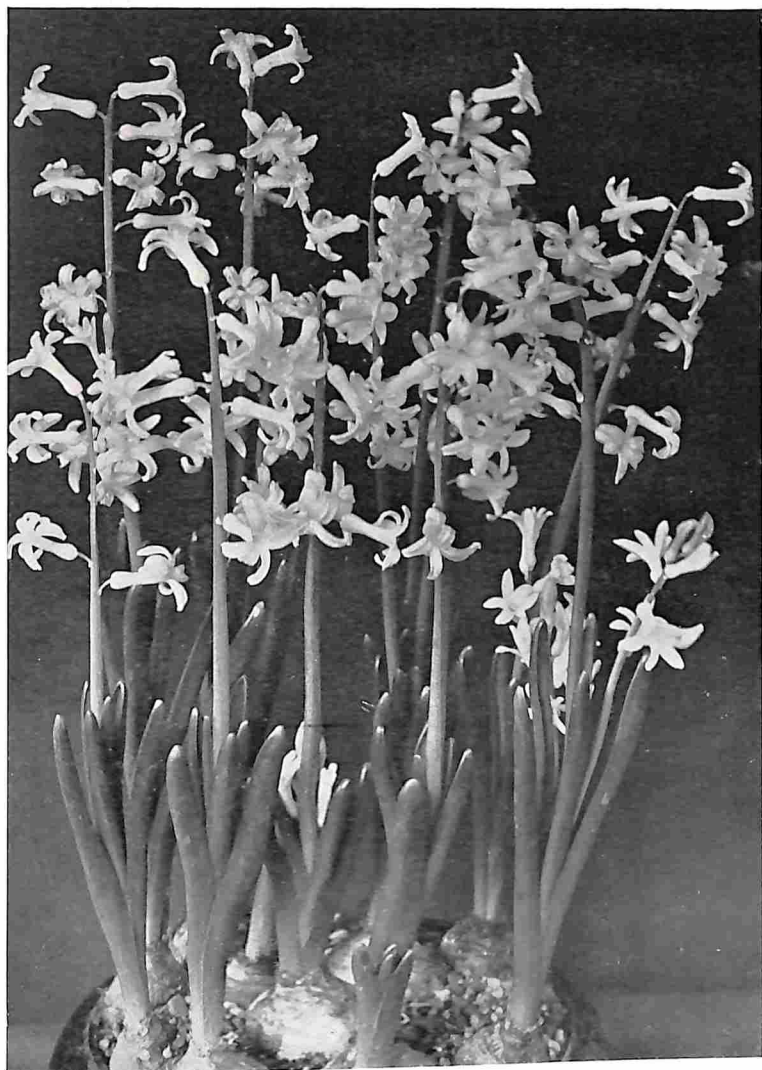
KEUS is er genoeg tegenwoordig; zóóveel keus, dat er aan een volledige opsomming eenvoudigweg geen beginnen is en omdat we „Buiten" moeilijk in een bollen-catalogus kunnen herscheppen, zullen de lezers tevreden moeten zijn met de vermelding van enkele mooie bolgewassen, waarvan de foto's hierbij gaan. ☞ Voor het in bloei brengen van Hyacinthen op glazen verwijzen wij naar het vorige nummer. Slechts willen we hier nog eens herhalen, wat voor het trekken van bolgewassen in kamer en serre in het algemeen geldt. Allereerst: bakken, glazen en wat er ook voor onze bollencultuur gebruikt wordt, moet goed gereinigd zijn. Voor cultuur op grint en water moeten we schoongewassen grint gebruiken; dit is met het oog op het lang niet denkbeeldige gevaar voor ziektekiemen. Verder is voor iedere cultuur noodig een donkere, vorstvrije maar koele ruimte (kast of kelder), waar het niet vochtig is, want schimmelvorming is natuurlijk uit den boeze. En tenslotte moeten we geduld oefenen en niet onze bollen te vroeg in het licht zetten. Dat is de groote fout, die door zoovelen wordt gemaakt. Bij

alle bolgewassen

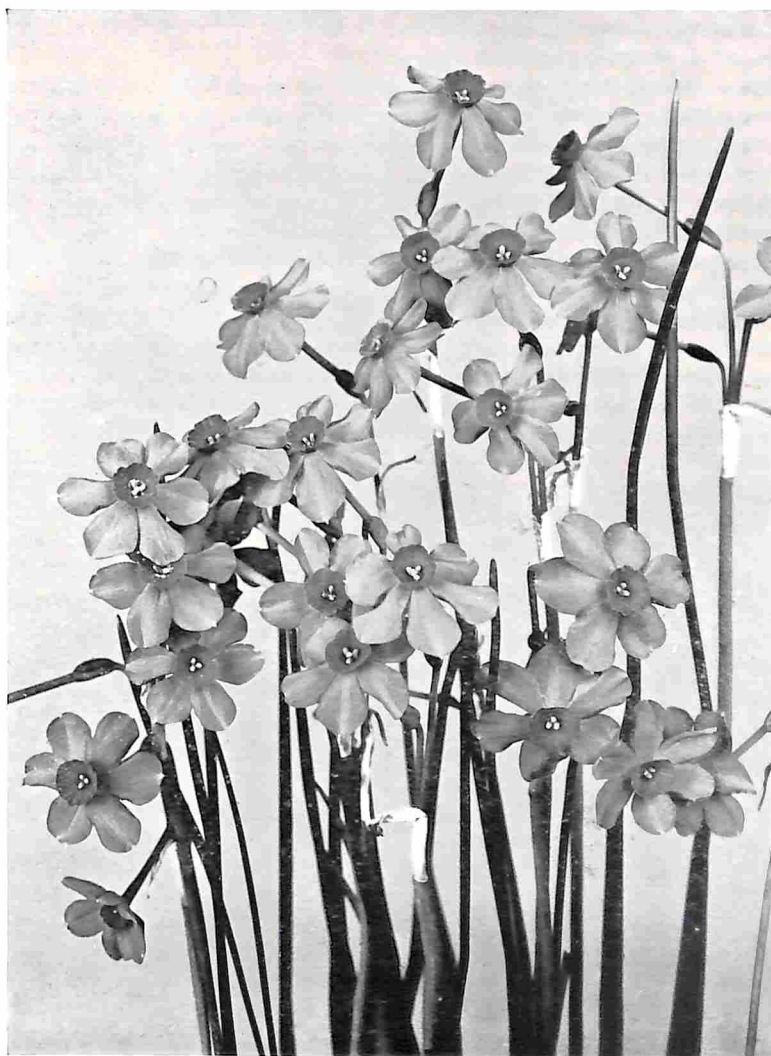

CROCUS KATHLEEN PARLOW

moet de knop of bloemtros geheel uit den bol zijn gegroeid en als we dit nu op de Hyacinthen op glazen toepassen, dan zullen we wel begrijpen, dat de zoo vaak genoemde tijd van zes weken rijkelijk kort is! ☞ Tusschen vinger en duim moeten we den tros kunnen voelen en ook, dat eronder reeds een stukje bloemstengel uit den bol is gegroeid; onder de dikte dus weer een dunner gedeelte. Dan zetten we de glazen in het licht, maar bij voorkeur niet op het zuiden, waar de zon het water te veel verwarmt en daardoor vaak ziektekiemen doet ontstaan. ☞ Verder geldt voor alle bollen, dat we geregeld voor waterbijvulling moeten zorgen. Bij Hyacinthen op glazen mag het niveau juist den bol raken; ook tijdens den bloei houden we dit vooral bij. ☞ Water-en-grintcultuur wordt toegepast op Crocussen, Romeinsche Hyacinthen, sommige kleine Narcissen, verder de Zuid-Fransche Trosnarcissen Paperwhite en Grand Soleil d'Or en vele Hyacinthen. Het handigste is, goedgewassen fijn grint te nemen. Op den bodem van de kom of bak leggen we eerst een laag van eenige cm grint, dan zetten we daar de bollen vlak

ROMEINSCHE WITTE HYACINTHEN OP GRINT EN WATER

NARCISSEN JONQUILLE

naast elkander op, vullen de tusschenruimten met grint, en laten er dan nog zooveel overloopen, dat alleen de neuzen er nog boven uit steken. Als dan de bak nog halfvol water is gegoten, kunnen we het zaakje wegzetten in de reeds beschreven donkere ruimte en behoeven dan alleen op het waterniveau te letten. De twee genoemde Zuid-Fransche trossnarcisjes kunnen echter direct in het volle licht gezet worden en behoeven ook niet eerst in de kast. Zij bloeien ook veel vroeger dan de Hollandsche Narcissen. Toch zijn die — vooral de poetaz-Narcissen — ook heel mooi voor kamercultuur. Alles wat we al zeiden over koele en lichte plaatsing geldt voor deze en de volgende gewassen natuurlijk ook; de Fransche soorten kunnen kachelwarmte bovendien totaal niet verdragen en schrompelen dan onherroepelijk in. Men houde ze dus in de koele, lichte serre totdat de knoppen uitgekomen zijn. ☼ Onder de miniatuur-Narcissen zijn verscheidene voor potcultuur geschikt. Men kan ze, zooals aangegeven, op grint en water zetten, maar ook in potten met aarde of bulb-fibre, de nieuwe praktische vervanging van voedzamen tuingrond. Zeer aan te bevelen is Narcis W. P. Milner, een zacht zwavelgeel Trompetnarcisje van slechts enkele cm lang. Ook Hyacinthen en Tulpen worden in bulb-fibre gekweekt. Het mengsel van turfmoel, kunstmeststoffen, gemalen schelpen en houtskool geeft aan de bollen alles wat aan voeding nodig is en vervangt volkomen den natuurlijke grond. Het voordeel is vooral, dat bovenhuisbewoners nu op een gemakkelijke en zindelijke manier aan voedzamen grond komen, want het mengsel is een droog bruin poeder en wordt voor gebruik met water aangemaakt en goed dooreengekneed. ☼ Ook de tuingrond of bulb-fibre moet natuurlijk geregeld vochtig gehouden worden tijdens het verblijf in de kast en daarna. ☼ Voordat we naar de Crocussen overgaan, moeten we nog twee mooie Narcissen voor potcultuur vermelden: N. Johnstoni Queen of Spain, met een opvallend lange trompet en de echte Jonquilla, N. Jonquilla. Opvallend is hier de fijne geur van de bloemtrossen. ☼ Crocussen zijn alleraardigst voor in de kamer. Men kan ze op schoteltjes met water houden (hierover hebben wij vroeger afzonderlijk geschreven), in grint-en-water, in aarde

of bulb-fibre. Buitengewone moeilijkheden zijn er aan de cultuur niet verbonden, of 't moest dan de eigenaardigheid zijn dat Crocus niet tegen droge kachelwarmte kan en pas in het licht mag worden gezet wanneer de neuzen minstens 7 of 8 cm lang zijn geworden. Ook dan moet de temperatuur laag blijven en een plaatsje op het zuiden zal dan zelfs nog te warm blijken. ☼ Mooie Crocussen zijn Pallas (wit met paarse veeren), Queen of the Blues (zacht blauw) en Kathleen Parlow

(zuiverwit). ☼ Tenslotte zijn er nog de kleinere bolgewasjes voor potcultuur, waarvan vooral Muscari (Blauw Druifje) en Scilla sibirica (Sterhyacinthje) genoemd moeten worden. In een pot of bak met aarde zullen zij zich in de donkere kast uitstekend ontwikkelen, als zij maar op tijd water krijgen, en wanneer de bloemtrossen goed uit den bol en zichtbaar zijn, mogen de bakjes in het licht worden gezet. ☼ Er zijn nog meer aardige bolgewassen; wij hebben ons echter beperkt tot het vermelden van eenige der allermooiste bij de foto's. Goede resultaten kan men ook krijgen door b.v. Muscari en gele Narcissen tesamen te planten, maar dan moeten we wel soorten kiezen met gelijkvallenden bloeitijd. Ook Narcissen en Crocus vormen een mooi geheel.

DONKERBLAUWE STERHYACINTHJES (*SCILLA SIBIRICA ATROCOERULEA*)

De zwarte familie

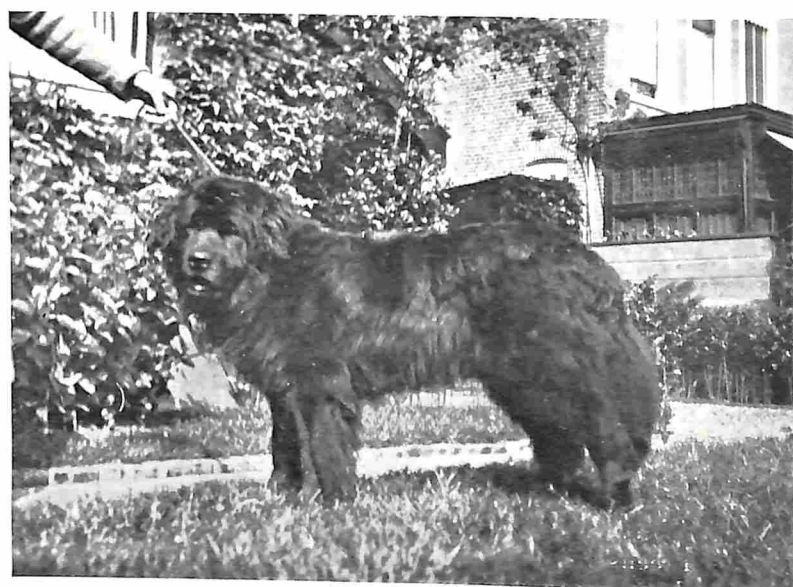
DOOR

H. STENFERT KROESE-CROLL

WAT is er aardiger dan een hondengezin, vader, moeder en kinderen? Eenige jaren geleden hadden wij een New Foundlander familie, vader Boy, moeder Erma en hun twaalf zwarte babies. Boy, de oude zwerver, die pas op zijn achtste jaar bij ons te land was gekomen, bleek volkomen op de hoogte met wat er gebeuren ging en was vol van de roerendste zorgen voor Erma. Het eerste, wat ons opviel, was, dat Boy, die gewend was elken morgen een schoteltje melk en een kluij bij de burens te gaan halen, plotseling de gewoonte aannam zijn kluij mee naar huis te brengen voor de aanstaande moeder. Op straat begon hij een oogje in het zeil te houden en vervaarlijk te brommen, als een andere hond „zijn” Erma te dicht naderde. En tegen den tijd, dat hij blijkbaar wist,

DE MOEDER VAN DE ZWARTE FAMILIE,

DE VADER, EN . . .

dat de kinderen te verwachten waren, begon hij overal in den tuin te graven. Eerst groef hij een groot hol achter een stapel steenen. Om erin te komen moest hij door een nauw, zelf gegraven gangetje tusschen de schutting en de steenen loopen, dan kwam het hol, een ruim, goed verborgen hol onder den gouden regen. Toen het klaar was, nam hij Erma mee er naar toe. Maar of dit hol geen genade vond in haar oogen, weten wij niet, in elk geval; Boy begon aan een nieuwe kraamkamer, ditmaal onder de schuur, achter den dikken kastanjeboom. ☼ Maar nu leek het mij toch tijd om in te grijpen en ik installeerde Erma in de kennel, warm en droog, lekker dik in het stroo. Noch Boy,

noch Erma was het er geheel mee eens, maar gelukkig stemde Erma er toch in toe daar 's nachts te slapen. ☼ En ziet, op een nacht werd ik uit mijn eersten slaap gewekt door een langgerekt gehuil van Boy onder ons raam. Ik sprong uit bed, kleedde mij haastig aan en liep naar beneden. En in de kennel vond ik Erma met de eerste zwarte kindertjes, nat, hulpeloos krioelend en jammerlijk piepend. Terwille van Erma's rust, zette ik Boy buiten en bleef zelf dien nacht bij haar waken. Het was een langdurige geschiedenis, ook voor een New Foundlander moeder is het een heel ding, twaalf kinderen ter wereld te brengen! Telkens hoorde ik buiten, heel bescheiden, even aan de deur krabben, alsof Boy wou komen informeerden hoe het er mee stond. En gelukkig! 's Morgens kon ik hem het blijde bericht brengen, dat hij vader was geworden van 8 flinke zoons en 4 welschappen dochters. ☼ Nu zou ik dolgraag willen vertellen, hoe lief Boy voor zijn kinderen was, hoe hij ze schoonlikte, als Erma even weg was, zooals ik van andere hondevaders wel eens heb hooren vertellen. Maar helaas! ik moet de nuchtere waarheid zeggen: Boy was

recht af vies van zijn kinderen. Een enkelen keer stak hij zijn zwaren kop om den hoek van de kennel, kwispelde even met zijn staart, om dan ijlings weer te verdwijnen. Als ik eens een lekker kostje aan de kinderen gevoerd had en er was wat blijven staan, bood ik de restjes altijd eerst aan Boy aan. Maar hoe dol hij ook op een lekker hapje was: als zijn kinderen ervan gegeten hadden, bleef hij eerst eindeloos om het schoteltje snuffelen, om zich dan met een ongelukkig, vies gezicht af te wenden. ☼ Natuurlijk waren wij erg benieuwd, hoe hij zich gedragen zou als de jongen om hem heen gingen loopen. En dat viel erg mee. Lastig vond hij ze wel! Als er een kluitje puppies op hem aanstoof en aan zijn dikke vacht of zijn staart begon te trekken, stapte hij, heel voorzichtig, op zij en maakte zich, zacht brommend, uit de voeten. Met engelengeduld liet hij toch, dat de kleine brutaaltjes hem zijn kluiwen afpakten en dan n.b. tegen hem begonnen te brommen, als hij naderde. Nooit was hij ruw of onvoorzichtig met ze, in tegenstelling met moeder Erma, die zoo uitgelaten dol met haar kinderen kon stoeien, dat ze er elk oogenblik een bezerde. Erma nam in dezen tijd heel jeugdige allures aan en dolde door den tuin, zonder veel aandacht aan haar kroost te wijden. Als zij ze van tijd tot tijd eens voedde en er een paar schoonlikte, vond zij, dat zij haar plicht ruimschoots had gedaan. Nee, dan had Boy meer gevoel van verantwoordelijkheid. Ik herinner mij

nog, hoe wij, op een Zondagochtend, de heele zwarte familie en Kenau, de kees, mee in den voortuin hadden genomen. ☼ Erma en Kenau begonnen dadelijk te stoeien en letten er heelemaal niet op, dat de puppies van de gelegenheid gebruik maakten om te probeeren door de wijde spijlen van het hek te kruipen en de straat op te gaan. Maar Boy was op zijn post! Met zijn zwaren kop joeg hij voortdurend zijn lastige kinderen van het hek weg, verder den tuin in, terwijl hij wanhopende blikken naar mij wierp, alsof hij mij vroeg: „Kunnen nu die twee vrouwen niet eens op de kinderen letten?” Goeie Boy, je was een uitstekende vader, maar je

vond het toch wel rustig, toen elf van de twaalf kinderen vertrokken en jij en Erma al jullie aandacht konden wijden aan het ééne overgebleven dochttertje. Wat waren jullie ineens zorgzaam voor het eenige kind, hoe minutieus werden haar oogjes en oortjes door moeder's rose tong schoongelikt. Hoe gul stonden jullie de lekkerste beetjes aan haar af. Zelfs Kenau begon zich, als tante, met de opvoeding te bemoeien en snuffelde en beet met haar scherp, grijzen snoet zoo energiek in het wollige, zwarte vachtje, alsof zij daarin een heele kolonie ongedierte vermoedde. Zou de kleine zwarte weleens, net als menig menschenkind, gezucht hebben over zooveel belangstelling en met

verlangen terug gedacht aan den tijd, toen al die goede zorgen nog over twaalf kindertjes verdeeld werden?

HUN KIND

HONFLEUR

HET DOODE STADJE AAN DEN SEINEMOND
DOOR HENRI VAN MANDELE

TALRIJK zijn de havenstadjes langs de kust van Norman-

dië. Kleine, stille stadjes, waar de rumoerige geluiden van de groote wereld maar langzaam doordringen. ☼ Zij hebben alle een klein havenbassin, dat hun natuurlijk middelpunt vormt en waar alle huizen zich rondom scharen, en ergens in de nabijheid is er steeds een heuvel met een eeuwenoud kapelletje van de Heilige Maagd, de Toevlucht der zeevaardenden. ☼ Eén zijde is steeds open naar den Oceaan en de zilte zeewind waait gestadig aan over het wijde water. ☼

Men vindt er ver-

DE KADE MET DE LIEUTENANCE TE HONFLEUR

laten kaaien met groote, zwarte, rondkoppige meerpalen langs den waterkant, waar bij eb een paar vervallen visschers-sloepen troosteloos in den modder steken. ☼ In wonderlijk nauwe, kronkelige straatjes met hobbelige keien hangen de verweerde toppen der scheefgezakte, uitgeziekte geveltjes moedeloos voorover. Hier wonen de gezinnen van zeelui en visschers, vruchtbaar en gastvrij, zwermend van kinderen. En midden tusschen deze armoedige huisjes staan de statige woningen der voormalige reeders en de groote heerenhuizen, waar eens oude scheepskapiteins en rijkgeworden slavenhalers in ruste hun laatste levensdagen sleten. Hun groote, donkere kamers, ingericht als scheepskajuiten, hadden zij gevuld met den wonderen buit hunner verre reizen. Er was steeds een vage, matte geur, als van Japansche kamfer. Vliegende visschen hingen als fantastische vogels af van de zware balken, met de zaag van een zaagvisch en de huid van een legoeaan. Groote torren vol weerschijn glansen van don-

ker-broeienden gloed waren opgeprikt tegen den wand, en exotische vlinders, blinkend als wonderlijk metaal. Tafels waren beladen met de grillige schepsels eener betooverde wonderwereld: schelpen, ruischhoorns en het tropisch-schoon koraal. En in een halfdonkeren hoek twee machtige olifants-tanden of een stel speren en een schild uit Loango. Er was in elk hunner huizen toch zeker één groot venster, dat op de zee uitzag, en van waar zij in de verte de witte zeilen konden zien der barken en fregatten, die als groote vogels zee-waarts zweefden. Deze stadjes hebben een in zich zelf ge-keerd, verstorven leven: zij droomen alle voort over de koene tochten van zonen uit een groot verleden en om hen hangt nog altijd de geest van ruig avontuur uit de voorbije dagen der groote zeilvaart. Een der gaafste en merkwaardigste onder hen is Honfleur, het doode stadje aan de Seinebaai. In de onmiddellijke nabijheid van modebadplaatsen als Deauville en Trouville, bleef het gespaard voor de dreigende ontluistering door het moderne strandleven en de vreemdelingenexploitatie door zijn gemis aan een echt strand. Slechts wat kinderen spelen en zwemmen in het grijze water, onbekommerd om het fijne slib, dat het water vertroebelt, als hun voeten den bodem loswoelen.

Tegen de hellingen van de twee heuvels, waarop het stadje is gebouwd, klimmen de nauwe, kronkelige straatjes steil omhoog. In de diepte van de kom tusschen beide hellingen ligt het oude havenbekken. De smalle kade is begrensd door een vreemden achtergrond van grillige oude huizen van een uitzonderlijken bouw. Zij zijn smal en zes of zeven verdiepingen hoog, de heele gevel bedekt met leien. De twee hoogste verdiepingen hebben hun achtergevels aan een hooger op de helling gelegen straat, waar zij zich voordoen als normale huizen. In de Middeleeuwen was Honfleur een bedrijvige haven, met veel vaart en vertier. Door de wallen en versterkingen om het stadje vormde zij een goede ligplaats en in den Honderdjarigen Oorlog werd het na vele vergeefsche aan-

vals pogingen twee malen door de Engelschen ingenomen. In den tijd der Groote Zeereizen hadden haar zeelui een flink aandeel in de ontdekkingen. Zij maakten verre tochten over de nog onbekende Nieuwe Wereldzee en vonden ongeweten landen en tooverachtige exotische paradijzen. In 1503 vertrok Paulmier de Gonneville van hier naar Oost-Indië, doch de wind en de stroom brachten hem naar Brazilië. Drie jaar nadien voer Jean Denis uit en ontdekte met zijn mannen de kust van Labrador. Honderd jaar later scheepte Samuel Champlain zich hier verschillende malen in voor zijn tochten naar Canada, waar hij in 1608 de stad Québec stichtte. Toen de raderbooten in de negentiende eeuw met hun stoomkracht de zeilschepen overwonnen hadden, was het in het verlaten havenbekken van dit vervallen stadje, dat Frédéric Sauvage zijn eerste proeven nam voor een schroefschip. Een langzame verzanding was het noodlot geweest van deze eens zoo bedrijvige haven, en had haar gemaakt tot het verstilde doode stadje van heden, beroemd toevluchtsoord voor droomers en schilders. Tusschen de buitenhaven en de oude binnenhaven bevindt zich een merkwaardig gebouw, tegenwoordig La Lieutenance geheeten, het overblijfsel van een kasteel uit de 16e eeuw. Het vormde een der versterkte

hoeken van de voormalige stadswallen en beschermde de poort naar Caen. Grauw en brokkelig zijn de verweerde muren en wild struikgewas groeit uit de muurspleten te voorschijn. De pannendaken en de hoektorentjes teekenen grillig hun silhouet tegen de lucht. Dichtbij, aan de kade gemeerd, ligt het laatste der oude oorlogsfregatten, met raas en open geschutpoorten, dat doet denken aan die wonderlijk opgetuigde scheepjes, die vroeger vernuftige oude zeelui met onuitputtelijk geduld wisten binnen te tooveren in den buik van een liggende flesch. De oude St. Katharinakerk is geheel in de sfeer van het stadje. Het waren de scheepstimmerlieden van de 15e eeuw, die deze wonderlijke kerk bouwden. Zij maakten haar geheel van hout, uitgezonderd de fundamenteën. Zij gaven haar hun gansche hart, beeldhouwden haar in den

vlamboogstijl der dagen en tooiden haar met de liefde, waarmede zij de wonderlijke boegbeelden en rijkversierde spiegels sneden voor de oude galjoenen en fregatten. En terzijde bouwden zij, van de kerk gescheiden, den houten klokketoren, uitzonderlijk van vorm, en met zichtbare stutbalken. In deze vreemdsoortige kerk, gebouwd uit hetzelfde hout als hun schepen, voelden de generaties van zeelui zich thuis, op de Zondagen dat zij aan wal waren, en hier werd hun uitvaart gehouden, als zij waren omgekomen, tijdens een vreeselijken storm, ergens ver, op den wijden oceaan. Op de kruin van de lommerrijke Côte de Grâce ligt een oud kapelletje, ter eere van de Moeder Gods, de Toevlucht der zeevarenden. Volgens de overlevering werd het voor duizend jaar gesticht door den Normandischen hertog Robert den Duivel, als boetedoening voor zijn zonden. Het is de toevlucht der zeemannsvrouwen, als in het najaar de stormwind huilt door de kale boomen rond de kapel en buiten op zee een paar menschen in een kleine visschersboot machteloos zich moeten overgeven aan het toemeloos geweld der elementen. En talrijk zijn de gunsten der Goede Moeder voor haar eenvoudige kinderen. Tallooze gouden har-

MARKT TE HONFLEUR. OP DEN ACHTERGROND DE ST. CATHÉ-
RINE MET HOUTEN TOREN

ten hangen aan den wand, en krukken, kleine scheepjes in een flesch gesloten, en onbeholpen schilderijtjes, die een schipbreuk verbeelden. Buiten, in de nabijheid, zijn talrijke winkeltjes, waar men kaarsen kan kopen, afbeeldingen van Onze Lieve Vrouw en allerlei soorten van kinkhoorns. Er zijn er kleine, als kralen van een rozenkrans, en groote, waarin men de zee kan hooren ruischen. Zij zijn grillig van vorm en zeer verschillend van kleur, bruin en grijs, roze en purper, effen en gespikkeld. Zij zijn een wonderlijk bezit, de bloemen der zee, speelgoed der kinderen en souvenirs der pelgrims.

De 18e eeuwse Fransche beeldhouwer FALCONET was de zoon van arme ouders. Door zijn kunst zeer beroemd geworden, was hij door Katharina II van Rusland naar Petersburg onthoden, om daar het groote standbeeld van Peter den Groote uit te voeren. De tsarina verleende hem onder andere onderscheidingen ook den titel van „Hooggeboren” waarmede iedereen hem moest aanspreken. „Die titel past precies bij mij,” zei Falconet glimlachend, „want ik ben op een mansarde te Parijs geboren!”